

Již vícekrát jsem se setkal z otázkou: „Jak to, že 50. narozeniny? Vždyť už jsme nedávno viděli knihu 80 let ZOO Plzeň“? Obě data si ale neodporují. Padesát let leží zoo v současném místě na Lochotíně, ovšem svým vznikem v roce 1926 v Doudlevcích je jí celkem 87 let a patří na 2. místo ve věku tuzemských zoo hned za libereckou.

Zahrada, tehdy řádná součást Parku kultury a oddechu (PKO), se nastěhovala do západního okraje Lochotínského parku na místo vyklizené insemináčnických stanic, které ovšem spadalo před válkou do majetku rodiny továrníka Kodeta. Hranice ZOO byly dány od samého počátku. V jejím novém areálu se nacházelo několik budov (dokonce několik obytných i v době provozu ZOO), které slouží dodnes, včetně unikátního statku Lüftnerka, řada jich však postupně zanikla. V sousedství ZOO již od roku 1961 existovala novodobá plzeňská botanická zahrada, rovněž součást PKO, na severovýchodních hranicích potom ležel dokončovaný lochtotínský amfiteátr, který se nakonec stal v roce 1997 přímou součástí příběhu ZOO. Stejně tak pionýrská železnice a detašovaná dnešní součást zahrady – expozice Akva Tera. V roce 1981 došlo k unikátnímu vzniku Zoologické a botanické zahrady města Plzně, jako samostatné organizace, která v České republice dosud nemá obdoby.

V únoru roku 1958 vypracovala pro město „Investiční úkol na výstavbu zoologické a botanické zahrady v Plzni“ ZOO Praha, konkrétně Dr. Purkyně a Ing. Turek (jehož paradní hlas stál i u vzniku dalších zoo). Konečně rada MNV schvaluje tento úkol 21. 4. 1961. Stavební náklady byly vyčísleny na 18 mil. Kčs, nákupy zvířat a výsadba na

2 x 800 000 Kčs. Z tohoto objemu zhruba 4,5 mil. Kčs spadá na „Akti Z“. Počítá se s 62 zaměstnanci ZOO a 19 BZ (ještě 31. 12. 1974 je to 34 a 9, dnes na 130), dále s rozlohou 21 ha a počtem zvířat 1940 kusů (dnes 7 000). Botanická zahrada má mít 3 skleníky – tropický (pro užitkové a okrasné rostliny), subtropický (pro rostliny typu citróník, fikovník, čajovník...) a studený (sukulenty apod.), ZOO měla zahrnovat pavilon šelem, opic, „tlustokožců“, vodních ptáků, malých savců, terárium, akvárium. Dále mj. 15 velkých výběhů se salašemi, 8 velkých voliér, 39 „dvojvoliér“ nebo 3 zděné bazény.

Výstavba nové ZOO probíhala už od roku 1959. Mezi hlavní úkoly logicky patřilo vytyčit budoucí území a toto nplotit – takže budování bylo dlouho zejména pouze o čerpání cementu a výstavbě plotů. Rovněž nebylo jednoduché zvolit, které objekty zrekonstruovat, jaké novostavby postavit a které původní stavby zrušit. Na jedné z mnoha porad o dostavbě PKO dne 19. 6. 1961 padl názor na prodloužení zoo až k radčickému zámečku; roli restaurace měla hrát vila Tereza (aby nemusela vzniknout nová stavba). Generelem ZOO byl pověřen Ing. Píkša ze Státního projektového ústavu. Mimo jiné bylo určeno, že tzv. dům u Vovsů na skále má být zbourán a skála by byla ideální pro medvědy.

Matamata, 1974

Zaměstnanci s krajtou

Od roku 1962 můžeme sledovat informace o dění v ZOO i expozici Akva Tera v měsíčním Kulturním přehledu pro Plzeň. Nutno podotknout, že Akva Tera byla samostatnou složkou PKO a měla v podobě Zdeňka Veselého svého pečlivého popularizátora, komentátora a dokumentaristu. Také kvantita, rozsah a podrobnost informací z Akva Tera v několika ročnících překonává informace o samotné ZOO.

ZOO Plzeň slaví 50. narozeniny

Šimpanz

V těchto místech končila ZOO v roce 1970

Plameňáci a jeláb

Děti oblíbená mašinka

Z jara roku 1962, a poté několikrát později, jsou v tomto bulletinu vyzýváni brigádníci, ať se přihlásí a přijdou budovat novou ZOO. Ve zmíněném čísle vychází několik stran se záměry na její budoucí podobu, včetně architektonických črt několika pavilonů. Počítá se se sloníci a hrošci, ledními medvědy, lidoopy, řadou salašů a i z dnešního pohledu moderním kombinovaným chovem například bizonů s berneškami nebo lam, mar a nandu. Zjišťujeme návštěvnost botanické zahrady v roce 1961 – 5 600 osob oproti 84 973 lidem v ZOO, tedy prvním neúplném roce existence BZ a posledním, rovněž necelém roce působení staré ZOO.

Informací a fotografií prokazatelně pafických do roku 1963 se nezachovalo mnoho. Josef Hájek převedl malý kolektiv zaměstnanců, včetně publikujícího a fotografujícího Zdeňka Veselého, svého pozdějšího nástupce; a nevelké množství zvířat do staveniště lochtotínského areálu ZOO. Na kopci nad ní již 2 roky sloužila botanická zahrada pod vedením pana Miroslava Vaňouska. Pracovníkům ZOO pomáhali brigádníci, Škodováci, pionýři. Před otevřením zde bylo odpracováno 76 896 brigádnických hodin. Paradoxní součástí zahrady byla roky i norčí farma. Zaměstnanci spolu

s návštěvníky využívají nejprve malou přední část, opuštěnou osazenstvem inseminační stanice – dnešní pavilon Z, stodolu, měnící se postupně v pavilon Šelem, Kodetovu vilu a druhou stodolu (dnes Madagaskar), tedy asi 20% areálu. Exponiční prostor na dlouho končí v dnešním prostou restaurace Kiboko a to výběhy psovitých šelem a lam krotkých.

Zatímco v roce 1926 v Doudlevcích byla plzeňská zahrada teprve druhou vznikající ZOO v Československu, Lochotínská zoologická zahrada se paradoxně stává jednou z nejnovějších, protože v roce 1963 už je v provozu většina ostatních stávajících českých zahrad. Stěhování zvířat na Lochotín bylo už v první půlce roku 1963 stanoveno na období 30. 9. – 7. 10. 1963.

Na novou ZOO se čekalo téměř dva roky, takže na slavnostní otevření dne 14. 10. 1963 přišlo na 6 600 návštěvníků. Po slavnostním projevu ředitele PKO Zdeňka Rýdla přestřihl bílou pásku předseda MěNV Gustav Rada. Do konce roku stačilo přijít „pouze“ 31 089 návštěvníků. Zahrada krátce po přestěhování na Lochotín prožila i tragickou událost – nezbednému dítěti utrhli medvědi hnědí

Pavilon „Z“ kolem roku 1980

Děti u koní a velblouda

rukou v ramenním kloubu, neboť ji prostrčila skrz docela řídké pruty mříž.

Zdrojem informací o prvním roce jsou zejména články z deníku Pravda – „Až budeme mít žirafu“ a „Po dvou letech“ z 15. října 1963. Jednu z nadčasových dominant zahrad vytvořil hned v prvních měsících sochař Břetislav Holakovský – jde o sousoší ledních medvědů.

Posledním zvířecím pamětníkem Doudlevců byl zřejmě koťat, který uhybnul v polovině 70. let, naopak služebně nejstaršími dnešními chovanci je želva malamata třásnitá (1973), samice krokodýla želnatého (1974) a část skupiny plameňáků chilských (1975). Věkově se jim budou blížit želvy ostruhaté, které přišly na svět kolem roku 1969, do Plzně ale dorazily až v roce 1995. Šimpanze chová plzeňská ZOO od prosince 1964. Pupy a jaguár se poprvé narodili roku 1970, první lochtotínská tvůrka o rok později; to rovněž dorazil první tygr; jediný kdy chovaný lední medvěd přicestoval roku 1972.

Mezi největší chovatelské události za 50 let patří první československé rozmnožení anakondy velké 1984 a 1988, kajmana paraguayského v roce 1980; národní prvodchovy plameňáka (1983-85), zoborožce černobílého (1976, 1978). Dále odchovy ocelotů velkých, sovic sněžných, hyen žlhaných, kondora krocánovitého, želv ostruhatých (téměř 600), 77 krokodýtů čelnatých; na 120 tučňáků Humboldtových, několik druhů malých varanů, na 20 druhů rozmnožených želv, včetně želvy pavoučí, paprsočité či egyptské, velmi úspěšný je chov holuba růžového. Jediným úspěšně odchovaným šimpanzem je samička Bamia (2003), 5 mláďat odchovávala ussurijská tygřice Isamara (2005, 2011). Mezi ojedinělé chovance za celých 50 let můžeme jmenovat želvu sloní, medvěda ledního, baribaly, leguána nosorohého, poloopice poto, frety kočičí, více než 15 forem krokodýlů, marabu indické, kaloně kladivohlavé, damany rudohlavé a stovky dalších.

V čele lochtotínské ZOO dosud stále 9 mužů a 1 žena; poslední 4 s titulem ředitele, prvních 6 v podobě řádného nebo zastupujícího vedoucího. Nejdříve, od roku 1996, Jiří Trávníček. Hosty se při různých příležitostech stala řada známých osobností: herci Jaroslav Vojta, Helena Růžičková a Martin Dejdar, a dále třeba Martin Straka, Pavel Horváth, Robert Fulghum, Josef Vágnér, Zdeněk Veselovský nebo Len Durrellová.

Bouřlivé změny ve vzhledu a skiadbě zvířat začaly rokem 1996. Od roku 1997 přesahuje roční návštěvnost trvale lafku 200 000 osob, od roku 2003 je to 300 000 osob a počínaje rokem 2007 dokonce 400 000. V roce 2010, kdy přijely mimo jiné žirafy a nosorožci, byla plzeňská zahrada 2. nejnavštěvenější ZOO ČR a SR, v roce 2012 je 9. nejúspěšnějším turistickým cílem celé republiky. Docela jiný svět svěže vstupuje do své druhé lochtotínské padesátky a těší se na Vás.

Mgr. Martin Vožbruba